

Persbericht 1 juli 2011

Meer opdrachten, minder aanbestedingen Aanbestedingen architectuuropdrachten 2^e kwartaal 2011

De onlangs gepubliceerde eerste deel van de rapportage 'Monitor Bouwketen' van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) schetst weinig rooskleurige verwachtingen voor het opdrachtgeverschap in de gebouwde omgeving. De economische crisis, een stagnerende woningmarkt, grote leegstand in het kantorenbestand en grootschalige bezuinigingsoperaties van de overheden laten diepe wonden achter. Zo is de orderportefeuille van architecten sinds eind 2007 meer dan gehalveerd. Hoewel het tij inmiddels lijkt te keren is van een duidelijk herstel nog geen sprake. De aanbestedingen van architectuuropdrachten zijn ogenschijnlijk lastig te duiden ten opzichte van de geschetste trend. Het EIB constateert tekenen van voorzichtig herstel in de werkvoorraad van bouwers en architecten, terwijl het Steunpunt een voortdurende val van het aantal openbaar aangekondigde architectuuropdrachten signaleert in de eerste helft van 2011. Dit zegt natuurlijk alleen worden in kleinere opdrachten die niet aanbesteed werden. Publieke opdrachtgevers erkennen in toenemende mate dat nationale aanbestedingen onwenselijk zijn. In de meeste aanbestedingen van architectuuropdrachten die aangekondigd werden in het tweede kwartaal van 2011, worden de ervaringseisen door de deelnemers steeds vaker als onredelijk bestempeld.

Minder aanbestedingen

In het eerste kwartaalbericht van 2011 rapporteerde het Steunpunt dat het aantal aanbestedingen afgenomen was ten opzichte van dezelfde periode in 2010 (afname van zo'n 33%). In het tweede kwartaal zet de krimp onverminderd door, deze keer een afname van 35% ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. De krimp concentreert zich bij de architectendiensten (22 aanbestedingen tegenover 37 aanbestedingen vorig jaar, een afname van 40%), maar ook bij de werken met volwaardig ontwerpcomponent is de afname aanzienlijk (18 aanbestedingen tegenover 25 vorig jaar, een afname van 25%). Er zit nu een half jaar op en er kan inmiddels gesteld worden dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat het aantal aanbestedingen van architectuuropdrachten in 2011 het aantal in 2010 zal gaan evenaren. Daarmee ligt een breuk ten opzichte van de tot nu toe gebruikelijke jaarlijkse toename van het aantal aanbestedingen in het verschiert. Tot nu toe konden we groei van het aantal aanbestedingen, ondanks een slinkende werkvoorraad van de markt, altijd verklaren met een steeds betere naleving van de aanbestedingsplicht. Is er nu sprake van een dusdanige afname van het aantal aanbestedingsplichtige opdrachten, dat een toenemende naleving van de aanbestedingsplicht dit niet langer compenseert, of is er eerder sprake van een verminderde naleving van de aanbestedingsregels? Het Steunpunt vermoedt dat de eerste mogelijke verklaring de meest waarschijnlijke is. De lijst van aanbestedende diensten wordt aangevoerd door aanbesteders die voor de eerste of tweede keer een architectuuropdracht aanbesteden. Het zijn juist de geroutinereerde aanbesteders die opvallen door afwezigheid of een forse afname van het aanbestedingsvolume (in het bijzonder de grote gemeenten). Het is onwaarschijnlijk dat juist de professionele aanbesteders de aanbestedingsplicht ontwijken. Aangezien de werkvoorraad van architecten licht toegenomen is, ligt het voor de hand aan te nemen dat de omvang van de opdrachten afgenomen is, waardoor deze niet aanbesteed hoeven te worden.

Nationale aanbesteding in ongenade

De (tijdelijke) toename van het aantal kleinere architectuuropdrachten die niet onder de Europese aanbestedingsplicht vallen leidt niet tot een evenredige toename van het aantal nationale aanbestedingen. Dit aantal blijft onveranderd (7 aanbestedingen in het tweede kwartaal). Op basis van het merendeel van de nieuwe gemeentelijke inkoopreglementen die in 2010 vastgesteld werden, vreesde het Steunpunt aanvankelijk dat het aantal nationale aanbestedingen fors zou toenemen in 2011. Gelukkig is dat niet gebeurd. Het Steunpunt blijft nationale aanbestedingen

onwenselijk vinden. In de praktijk komt een nationale aanbesteding meestal neer op een aanbesteding waarin ondernemingen wel geconfronteerd worden met de verplichtingen van de Europese aanbestedingsregels, maar geen beroep kunnen doen op de bescherming vanuit die regels. Steevast staan de maatschappelijke kosten in geen verhouding tot de omvang van de opdracht en, net als bij Europese aanbestedingen, komen (lokale) kleine en startende ondernemingen er niet of nauwelijks aan te pas. Steeds meer gemeenten zien deze nadelen ook en stappen over op alternatieve aanbestedingvormen onder de drempel. De regionale aanbesteding, waarbij de aanbesteder uitsluitend concurrentie openstelt voor lokale en regionale ondernemers, wint zienderogen terrein en de oude, vertrouwde meervoudige onderhandse procedure maakt ook een come-back.

Ervaringseisen vormen grote belemmering

De laatste maanden heeft het Steunpunt vanuit de architectenbranche talloze signalen vernomen dat de gestelde ervaringseisen onwerkbaar zijn. Uiteraard vallen er altijd geïnteresseerde ondernemingen buiten de boot wanneer er minimumeisen gesteld worden, maar er is toch iets aan de hand wanneer grote, gevestigde bureaus, die bij voorbeeld meerdere scholen ontworpen hebben, opeens niet meer in staat zijn om zich te kwalificeren voor een ontwerpopdracht voor een school. Kort door de bocht gesteld: we zitten nu al een paar jaar in de crisis waarin de opdrachten van architectenbureaus teruglopen en minder werk betekent uiteindelijk ook minder recente relevante referentieprojecten. Dit euvel speelde niet alleen bij ontwerp opdrachten voor scholen, vanouds de belangrijkste opdrachtcategorie bij Europese aanbestedingen, maar ook bij een aantal grote ambitieuze ontwerp opdrachten, waarvan zelfs in een hoogconjunctuur een architect niet drie vergelijkbare projecten in een tijdsbestek van drie jaar ontwerpt. Het probleem is dat het merendeel van de Nederlandse aanbesteders zich houdt aan de in Bao artikel 49 genoemde voorwaarden voor referentieprojecten (met name om de genoemde termijnen van 3 en 5 jaar voor respectievelijk diensten en werken). Dit artikel beziet uitsluitend op minimumeisen; als u referenties verlangt in het kader van de nadere selectie bent u niet aan dit artikel gebonden.

Om de ervaring van architecten optimaal te waarderen, raadt het Steunpunt u aan om een expliciet onderscheid te maken tussen minimumeisen en selectiecriteria voor de nadere selectie.

Minimumeisen kunt u inzetten om te toetsen of een gegadigde aantoonbaar over de capaciteit en ervaring beschikt om uw opdracht uit te voeren aan de hand van één of meerdere referenties.

Deze referenties moeten dan voldoen aan artikel 49 Bao. Vervolgens kunt u in het kader van de nadere selectie aanvullende referenties verlangen aan de hand waarvan een architect laat zien wat hij of zij daadwerkelijk kan. Voor deze referenties bent u niet gebonden aan (de termijnen van) Bao artikel 49. Stel, u wilt het ontwerp van een nieuwbouw school aanbesteden. In het kader van de minimumeisen kunt u dan een utiliteitsbouw van vergelijkbare omvang vragen dat de architect in de afgelopen drie jaar ontworpen heeft; voor de nadere selectie kunt u vervolgens vragen om de beste referentie voor scholenbouw, de beste referentie voor duurzaamheid, de beste referentie voor multifunctionaliteit et cetera.

Manifest maatschappelijk verantwoord aanbesteden

Op 6 juni presenteerden de brancheorganisaties van architecten en projectmanagementbureaus, respectievelijk de BNA en de NLPB, gezamenlijk het Manifest maatschappelijk verantwoord aanbesteden aan VNG-voorzitter Annemarie Jorritsma. Dit manifest is het resultaat van de toenadering tussen architecten en adviseurs in de afgelopen anderhalf jaar. Het manifest geeft zestien aanbevelingen om aanbestedingen van architectendiensten goedkoper en efficiënter te maken, zowel voor aanbesteders als deelnemers. Twee in het oog springende aanbevelingen zijn het gebruik van de door Architectuur Lokaal ontwikkelde leidraad *KOMPAS light* en een zo groot mogelijke vrijheid voor architecten om zelf geschikte referenties uit te kiezen. Opvolging van de aanbevelingen van het manifest zullen zeker bijdragen aan de oplossing van het hierboven geschetste probleem met betrekking tot de ervaringseisen. Het Steunpunt heeft actief meegewerkt aan de totstandkoming van het manifest en zal ook in de toekomst dergelijke initiatieven van harte blijven ondersteunen.

Informatie

Michel Geertse, info@ontwerpwedstrijden.nl
www.ontwerpwedstrijden.nl